

**AUDIOVIZUALNA GRAĐA U NARODNIM
KNJIŽNICAMA: IZGRADNJA I RAZVOJ GLAZBENIH
I AUDIOVIZUALNIH ODJELA I ZBIRKI U
KNJIŽNICAMA GRADA ZAGREBA**

**AUDIOVISUAL MATERIALS IN PUBLIC LIBRARIES :
CONSTRUCTION AND DEVELOPMENT OF MUSIC
AND AUDIOVISUAL DEPARTMENTS AND COLLECTIONS
IN THE ZAGREB CITY LIBRARIES**

Andrea Šušnjar

Knjižnice grada Zagreba
andrea.susnjar@kgz.hr

Sanja Vukasović-Rogač

Knjižnice grada Zagreba
sanja.vukasovic.rogac@kgz.hr

UDK / UDC 027.022:

025.177/.178(497.5 Zagreb)

Stručni rad / Professional paper

Primljeno / Received: 25. 8. 2020.

Prihvaćeno / Accepted: 20. 10. 2020.

Sažetak

Cilj/svrha. Tijekom dugogodišnje prakse u radu glazbenih i audiovizualnih odjela i zbirki u mreži Knjižnica grada Zagreba (KGZ) nastale su brojne specifične aktivnosti i usluge koje one pružaju svojim korisnicima. Cilj je ovoga rada utvrditi i prikazati temelje izgradnje i razvoja tih odjela i zbirki (opće odredbe, organizaciju, kriterije i smjernice za nabavu) koji su rezultirali njihovim uspješnim djelovanjem unutar knjižnice, ali i uspješnom koordinacijom takvih odjela u mreži knjižnica.

Pristup/metodologija. Osim povijesnog aspekta pristupa, poput navođenja godina osnutka pojedinog odjela, u radu su prikupljeni podaci o svim lokacijama audiovizual-

nih odjela i zbirki, kao i podaci o veličini njihovih fondova u mreži KGZ-a. Razmatrani su i statistički podaci o članstvu, stanju i godišnjoj cirkulaciji fonda te nabavi i posudbi audiovizualne građe.

Rezultati. Izgradnja i razvoj audiovizualnih odjela i zbirki u Knjižnicama grada Zagreba, koje su jedinstvena institucija, ali s različitim lokalnim potrebama, počiva na konceptu koordinacije umjesto centralizacije. Razmjena podataka, iskustava i ideja, opća i specifična znanja svakog voditelja zbirke rezultiraju stalnim napretkom u razvoju osobnih kompetencija i unaprjeđuju zajedničke kompetencije. Zalaganjem za promicanjem, istraživanjem, podučavanjem i učenjem glazbe i drugih sadržaja uz pomoć knjižničnih usluga nastoji se korisnicima omogućiti lako i učinkovito pronalaženje odgovora i rješenja na njihove upite i potrebe. Cjeloviti pristup u kojem svi sudionici doprinose zajedničkom radu i napretku donosi uspješnu koordinaciju u poslovanju i posljedično stvara kvalitetan i sveobuhvatan fond audiovizualne građe u mreži Knjižnica grada Zagreba te se može primijeniti kao model uspješnog razvoja takvih odjela i u drugim sredinama.

Originalnost/vrijednost. Razvojem i održavanjem audiovizualnih zbirki, međusobnom suradnjom i nadgradnjom unutar, ali i izvan mreže KGZ-a, teži se ne samo trajnom očuvanju vrijednih glazbenih i drugih sadržaja već i poboljšanju metoda pristupa glazbenim i drugim sadržajima na zadovoljstvo korisnika i djelatnika. U radu se navode temeljna načela razvoja tih zbirki u Knjižnicama grada Zagreba kao model koji može poslužiti za razvoj audiovizualnih zbirki i u drugim narodnim knjižnicama.

Ključne riječi: audiovizualna građa, audiovizualni odjeli i zbirke, koordinirana nabava, mreža Knjižnica grada Zagreba, razvoj audiovizualnih zbirki

Abstract

Purpose. For many decades, the Zagreb City Library network have offered numerous specific activities and services to their users in the music and audiovisual departments and collections. The aim of this paper is to identify and present the development path of the departments and collections (general regulations, organisation, criteria and guidelines for acquisition) that have led to the successful functioning of audiovisual departments and collections as parts of a library, but also as parts of the library network. The goal is also to ensure the availability of information for a wide range of users by continuously updating websites, and the implementation of other network resources for the purpose of improving the library services.

Approach/methodology. In this paper, in addition to the historical overview (stating the year when each department was founded), the other data have been collected for all locations of audiovisual departments and collections, as well as the data on the size of their holdings within the Zagreb City Library's network. The statistics on the member-

ship, the annual circulation and the current size of the library holdings, and the acquisition and borrowing of the audiovisual materials were also considered.

Findings. The Zagreb City Library functions as one institution that includes a network of libraries, but the organization and development of audiovisual departments and collections have been adapted to the various local needs and are based on the concept of coordination rather than centralization. The head librarians of the collections develop their personal and common competences through the exchange of data, experiences, and ideas, and thus improve their own and other librarians' knowledge. By promoting, researching, teaching and learning music and other entertainment content through library services, we enable our users to find answers and solutions for their inquiries and needs. Such an integrated approach where all participants contribute to the common progress and development leads to a successful business coordination, and, as a result, a high quality and comprehensive collections of audiovisual materials have been built in the Zagreb City Library network. This concept can be applied as a successful model of development for audiovisual departments and collections in other libraries.

Originality/value. With the development and maintenance of audiovisual collections, active cooperation within and outside the Zagreb City Library network, we want not only to preserve permanently the valuable musical and other materials, but also to improve the methods of access to music and other content to the mutual satisfaction of both library users and librarians. This paper presents the basic principles for the development of the above mentioned collections in the Zagreb City Libraries. These principles could serve as a model to inspire the development of the audiovisual collections in other public libraries.

Keywords: audiovisual materials, audiovisual departments and collections, cooperative acquisition, development of the audiovisual collections, Zagreb City Library network

1. Uvod

Svaka knjižnica posjeduje građu, knjižnični fond koji je promjenjiv. S obzirom na čimbenike kao što su nabava, izlučivanje građe, potrebe korisnika i dr., mijenja se njegova veličina i vrste građe. Uvođenjem novih medija koji su komplementarni tiskanoj građi i kontinuitetom nabave fond se stalno obogaćuje, nadopunjuje i povećava.

Prva ustanova koja je još 1899. godine počela sustavno prikupljati zvučne snimke bio je Phonogramm-Archiv u Beču, dok se prve posudbene diskoteke pojavljuju početkom 20. stoljeća u Americi, a zatim i Europi.¹

¹ Usp. Juričić, V.; S. Vukasović-Rogač. Glazbene zbirke u narodnim knjižnicama. Rijeka: Naklada Benja, 1998., Str. 11-12.

IFLA je već sedamdesetih godina prošlog stoljeća upozorila na značaj zvučnih i vizualnih (kasnijih godina i multimedijjskih) izvora te 1973. godine na Okruglom stolu o audiovizualnoj građi pokrenula raspravu o toj temi. Na sljedećem Okruglom stolu održanom 1982. razmatrani su standardi za audiovizualnu građu² i opremu u narodnim knjižnicama. 1996. održan je Okrugli stol o audiovizualnoj i multimedijjskoj građi, a 1999. utemeljena Sekcija za audiovizualnu i multimedijjsku građu³. IFLA-ine smjernice za AVM-građu u knjižnicama i drugim ustanovama objavljene su 2004. godine.

IFLA kroz Sekciju za AVM građu nastoji pratiti brojne i učestale tehnološke promjene i, posljedično, postupanje s takvom vrstom građe u knjižnicama i srodnim institucijama, stoga 2016. godine započinje rad na revidiranom izdanju *Smjernica za audiovizualnu i multimedijjsku građu*.⁴

UNESCO-ov *Manifest za narodne knjižnice*, objavljen 1972., također usmjerava pozornost knjižničarske zajednice i javnosti na audiovizualne dokumente u narodnim knjižnicama.⁵

Kako bi dodatno naglasio značajnu ulogu zvučnih i vizualnih izvora u očuvanju kulturne baštine, pružanju pristupa informacijama i cjeloživotnom učenju, UNESCO je 2007. godine dan 27. listopada proglasio Svjetskim danom audiovizualnog nasljeđa.

2. Specifičnosti audiovizualne građe

AV-građa nositelj je snimke zvuka i/ili slike za koju su potrebni uređaji za reprodukciju da bismo ju mogli rabiti. Brz razvoj tehnologije razlog je što su se nosači zvučnih i videozapisa često mijenjali.

Medije audiovizualne i elektroničke knjižnične građe⁶, koji su se tijekom vremena mijenjali - od analognih (LP, audiokasete, videokasete), digitalnih (audio CD, audio DVD, video DVD, *Blu-ray Disc*) do računalno čitljivih (CD-ROM, DVD-ROM, MP3-zvučni zapisi, MP4-audiovizualni zapisi, računalne igre za

² U daljnjem tekstu AV-građa

³ U daljnjem tekstu AVM-građa. Definicije pojmova AV-građa i AVM-građa vidi u: Smjernice za audiovizualnu i multimedijjsku građu u knjižnicama i drugim ustanovama / Bruce Royan, Monika Cremer i drugi za IFLA-inu Sekciju za audiovizualnu i multimedijjsku građu; [s engleskog prevela Irena Kranjec]. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2005.

⁴ Guidelines for audiovisual and multimedia collection management in libraries: draft / revised by Sonia Gherdevich with contributions from the Audiovisual and Multimedia Section Standing Committee [citirano: 2020-07-08]. Dostupno na: https://www.ifla.org/files/assets/avms/publications/ifla_avms_guidelines_revision_final_draft_april_2017_for_publication_00000002.pdf.

⁵ I u UNESCO-ovu *Manifestu za narodne knjižnice* iz 1994. navodi se da „zbirke i službe moraju, uz tradicionalnu građu, obuhvaćati i sve odgovarajuće vrste nositelja obavijesti i suvremene tehnologije.“

⁶ U daljnjem tekstu AVE-građa

Sony PlayStation) - knjižnice i danas nabavljaju, stručno obrađuju te nude usluge njihove posudbe i uporabe.

Za reprodukciju AVE-građe rabi se razna audiovizualna oprema (gramofon, CD-player, DVD-player, uređaj za reprodukciju *Blu-ray Disc*, 3D-televizija...), računalna oprema (stolna i prijenosna računala, tableti) i raznovrsna oprema za igranje virtualnih računalnih igara, kao na primjer *Nintendo Wii*, *Nintendo Switch*, *Microsoft X-Box 360*, *Microsoft X-Box One*, *Sony PlayStation 1, 2, 3, 4* pa *Sony PlayStation VR (Virtual Reality)* i drugo.

Djelatnici AV-odjela i zbirke trebaju biti stalno informirani i dovoljno stručni po pitanjima novih tehnologija i potrebne opreme. Nužno je da knjižničar ažurno prati zbivanja u svijetu, stručne časopise, portale te nova izdanja. S razvojem novih tehnologija knjižnica treba u fondove uvrštavati nove medije, a odluka o njihovu uvođenju u knjižnicu ovisi, između ostalog, o informiranosti i znanju knjižničara.

Na potrebu specifičnih kompetencija knjižničara koji rade s AV-građom upućuje i IFLA-ina *Sekcija za audiovizualnu i multimedijску građu* u nacrtu revidirana izdanja *Smjernica za audiovizualnu i multimedijскую građu* u knjižnicama.⁷

Pod utjecajem novih tehnologija razvijaju se nove knjižnične zbirke i usluge.

Vrijedna digitalizirana građa Gradske knjižnice, u koju su uključeni zvučni i notni zapisi, objavljena je i dostupna na portalu *Digitalne zbirke Knjižnica grada Zagreba*.⁸

Primjer aktivnosti vezanih uz promicanje novih tehnologija u knjižnici edukativne su radionice za posudbu i uporabu micro:bitova koje se organiziraju u Medioteci Gradske knjižnice.⁹

Rad u ovakvim vrstama zbirke zahtijeva i temeljnu upućenost u problematiku autorskog i srodnih prava te potrebno poznavanje pravnih propisa vezanih uz raspachavanje i licenciranje. Kao primjer valja spomenuti devedesete godine 20. stoljeća kada su hrvatski nakladnici i proizvođači fonograma¹⁰ i videogra-

⁷ Guidelines. Nav. dj., str. 7.

⁸ Knjižnice grada Zagreba. Digitalne zbirke. [citirano: 2020-10-15]. Dostupno na: <https://digitalnezbirke.kgz.hr/>

⁹ Knjižnice grada Zagreba. Gradska knjižnica - Medioteka. Posudba micro:bitova. [citirano: 2020-10-15]. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/gradska-knjiznica-medioteka/posudba-micro-bitova-43014/43014>

¹⁰ U članku 132. *Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima* fonogram se definira kao „(...) fiksacija zvukova izvedbe ili drugih zvukova ili onoga što predstavlja zvukove, osim u obliku fiksiranja ugrađenih u audiovizualna djela... znači ugrađivanje zvukova ili onoga što predstavlja zvukove na podlogu s koje se mogu slušati, umnožavati ili priopćavati putem nekog uređaja“. (vidi: *Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima*: pročišćeni tekst zakona: NN 167/03, 79/07, 80/11, 125/11, 141/13, 127/14, 62/17, 96/18. // *Zakon.hr*: pročišćeni tekstovi zakona. [citirano: 2020-09-21]. Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/106/Zakon-o-autorskom-pravu-i-srodnim-pravima>.

ma¹¹ zbog zaštite od uznapredovale piratske industrije htjeli uvesti restrikcije prema knjižnicama. Zbog nedovoljnog poznavanja sustava funkcioniranja knjižnica posudbu AV-građe poistovjećivali su s iznajmljivanjem u privatnim videotekama. Knjižnice grada Zagreba prišle su s velikom pažnjom i ozbiljnošću rješavanju tog pitanja i potaknule hrvatske nakladnike i raspačavatelje na dogovor o definiranju međusobnog poslovanja. Bilo je potrebno raditi na boljem međusobnom poznavanju i razumijevanju dviju naizgled suprotstavljenih strana. Na poticaj voditeljice Glazbenog odjela Gradske knjižnice, međusobna prava i obveze Knjižnice grada Zagreba i nakladnici definirali su ugovorima¹². Njima je utvrđen način poslovanja izravno s nakladnikom za kupnju domaćih izdanja, odnosno službenim zastupnikom/raspačavateljem stranog nakladnika licenciranim za područje Hrvatske, za kupnju stranih AV-izdanja. Osim što se ugovorima rješavaju različita praktična pitanja, oni sadrže i elemente kojima se obje strane zaštićuju od nelegalnih radnji.

Za nakladnika/raspačavatelja bitni su članci ugovora u kojima se knjižnica obvezuje da građu neće dalje prodavati, umnožavati, presnimavati ni javno prikazivati. Za knjižnice je, osim pravne sigurnosti, dogovorena povoljna (veleprodajna) cijena.

Ugovori s nakladnicima/proizvođačima fonograma jednom potpisani automatski se produžuju na sljedeću godinu ako nije došlo do otkazivanja. S nakladnicima videograma potpisivani su na razdoblje od 2 do 5 godina, a nakon toga bilo je potrebno dogovoriti i potpisati novi ugovor.

Odredbama tih ugovora potvrđena je ispravna nabavna politika i pravilno postupanje s AV-građom u skladu sa *Zakonom o autorskom i srodnim pravima*, koje su Knjižnice grada Zagreba provodile u praksi. U definiranju međusobnog poslovanja s nakladnicima taj je model kasnije poslužio drugim hrvatskim narodnim knjižnicama.

Tijekom vremena dogodile su se velike promjene na globalnom tržištu diskografije i videografije. Sadržaji su postali dostupni *online*, a prodaja istih na fizičkom mediju pada iz godine u godinu. Zvučni sadržaji za slušanje glazbe dostupni su putem besplatnih mobilnih aplikacija, od kojih su najpoznatije *Spotify*, *Deezer*, *Soundcloud* i *Napster* koje osim neograničenog pristupa glazbenim sadržajima omogućuju korisnicima izradu vlastitih popisa pjesama, takozvane *playliste*. Osim toga aplikacija za njih može stvoriti listu izvođača na temelju osobnih afiniteta prema izvođačima, pjesmama, žanrovima i sl. Videosadržaji dostupni su na televi-

¹¹ Članak 138. istog zakona definira videogram kao fiksaciju audiovizualnog djela, kao i slijeda pomičnih slika popraćenih zvukom ili bez zvuka. Usp. Isto.

¹² Postojalo je nekoliko vrsta takvih ugovora: Ugovor o poslovnoj suradnji, Ugovor o kupoprodaji robe i uvjetima plaćanja (glazbena distribucija), Ugovor o stupanju prava na iskorištavanje videograma putem iznajmljivanja za kućnu upotrebu (filmska distribucija). (vidi: Vukaso-
vić-Rogač, S. Ugovori s nakladnicima i raspačavateljima audiovizualne i multimedijske građe u knjižnicama. // Slobodan pristup informacijama: 7. i 8. okrugli stol: zbornik radova / [urednica [7. okruglog stola] Aleksandra Horvat, [8. okruglog stola] Loris Bučević Sanvincenti. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009. Str. 66-73.)

zoru ili mobilnom uređaju putem hrvatskog pružatelja TV-usluga kao što je MAXtv koji nudi tematske i HD-kanale, snimanje videozapisa i brojne druge usluge, ili Netflix-a - američkog pružatelja internetskih *streaming*¹³ - usluga gledanja igranih i dokumentarnih filmova, TV-serija, raznih zabavnih emisija *online*, na pametnom televizoru, igraćoj konzoli, računalu, mobitelu, tabletu...

Prateći promjene i trendove na tržištu, knjižnice svoje poslovanje i djelovanje usklađuju s novim izazovima. Dostupnost građe i kataloga te *online* pretraživanje AV-sadržaja korisnicima pruža detaljan uvid u baze podataka, fondove i zbirke u čitavom svijetu te mogućnost nabave željenog glazbenog ili filmskog naslova bez obzira na lokaciju. Na takve primjere i vrste kataloga upućuju knjižnice u Velikoj Britaniji.¹⁴

3. Nabava AV-građe

Uz dobro educiranog stručnog djelatnika, kvalitetnu ponudu AV-građe na tržištu te potrebu dovoljnog broja korisnika za posudbom takvih sadržaja, temeljni su preduvjeti za kvalitetnu izgradnju i razvoj zbirke sredstva¹⁵ i smjernice za nabavu.

Početkom devedesetih godina vodila se borba za izdvajanje većeg iznosa sredstava potrebnih knjižnicama koje nabavljaju AV-građu i elektroničku (AVE) građu, a značajan doprinos postignut je održavanjem savjetovanja *Nekonvencionalna građa u bibliotekama* 1990. godine koje donosi preporuku o namjenskom financiranju AV-odjela.¹⁶

Da bi se zbirka mogla razvijati, treba imati proračun, a iznos za nabavu audiovizualne i elektroničke građe treba odrediti kao postotak knjižničnog proračuna koji ne bi trebao biti manji od 10%.¹⁷ Brze promjene u razvoju novih tehnologija, učestale promjene na globalnom diskografskom i videografskom tržištu, promjena službenih zastupnika raspačavatelja za naše područje, razlozi su zbog kojih je plan nabave i proračun potrebno razmatrati svake godine.

Trebaju li knjižnice osigurati građu za koju korisnici tvrde da ju žele ili je knjižnica ona koja osigurava građu za koju misli da je potrebna? Načela *Teorije selekcije* mogu se pojednostavljeno sažeti u nekoliko riječi: nabaviti ono što je potrebno ili nabaviti ono što se želi, odnosno nabaviti građu koja je kvalitetna ili građu koja se traži.¹⁸

¹³ Streaming. [citirano: 2020-09-26]. Dostupno na: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/streaming>.

¹⁴ Chapman, L. Managing acquisitions in library and information services. London: Facet Publishing, 2008. Str. 45-46.

¹⁵ Izvori iz kojih Knjižnice grada Zagreba dobivaju sredstva za nabavu građe su Grad Zagreb i Ministarstvo kulture. KGZ rabi i vlastita sredstva.

¹⁶ Nekonvencionalna građa u bibliotekama. Zagreb: Kulturno prosvjetni sabor Hrvatske, 1991.

¹⁷ Isto, str. 41

¹⁸ Clayton, P.; G. E. Gorman. Managing information resources in libraries: collection management in theory and practice. London: Library Association Publishing, 2001. Str. 73-74.

Rješenje te dileme ipak je kombinacija koja uzima u obzir i jedno i drugo, tj. nabavljati građu najviše moguće kvalitete, educirati korisnike, a u isto vrijeme nabavljati i građu koju korisnici traže. Svaka knjižnica zasebno priprema i objavljuje kriterije, smjernice i procese za nabavu građe i razvoj zbirke. Smjernice za nabavu AV-građe sadrže zajedničke elemente, ali i neke posebne elemente karakteristične za pojedinu ustanovu.¹⁹

3.1. Smjernice za nabavu

Svaka narodna knjižnica ili mreža narodnih knjižnica trebala bi imati javno objavljene smjernice za nabavu knjižnične građe kako bi javnost bila upoznata s koncepcijom nabave pojedine ustanove. One moraju proizlaziti iz misije, vizije i strategije i trebaju se temeljiti na zakonskim, podzakonskim, stručnim i internim dokumentima uz uvažavanje posebnosti lokalne zajednice.

Dobre smjernice za nabavu odraz su jasno definirane nabavne politike i „osiguravaju sustavnost i dosljednost u izgradnji knjižničkog fonda.“²⁰

Smjernice za nabavu razrađuju niz važnih elemenata na kojima temeljimo izgradnju zbirke. Ciljevi nabavljanja AV-građe, odgovornost za nabavu, izvori za odabir građe, kriteriji odabira, preduvjeti za nabavu, broj primjeraka, rokovi posudbe, plan nabave, vrednovanje uspješnosti nabave, sadržaj, postupanje s darovima itd. samo su neke od njih.

Među najvažnijim su elementima smjernica kriteriji za nabavu kojima definiramo sadržajnu osnovu cjelokupnog fonda.

Knjižnice grada Zagreba izradile su *Smjernice za nabavu* kao interni dokument u kojem su elementi razrađeni za svaku zbirku i za svaku vrstu građe posebno.

Primjerice, u smjernicama Glazbenog odjela Gradske knjižnice za nabavu audiovizualne građe, koja obuhvaća klasičnu, popularnu, *jazz* i tradicijsku glazbu, posebni su kriteriji razrađeni i unutar određene vrste glazbe.²¹

Ozbiljna/klasična glazba

- sva izdanja hrvatskih nakladnika
- strani nakladnici: temeljna djela glazbene umjetnosti u najboljim izvedbama s težištem na novijim izdanjima i izvedbama
- cjelokupna djela
- rijetko izvođena i/ili snimana djela
- antologijske, povijesne snimke (*Historic Recordings*)

¹⁹ Johnson, P. Fundamentals of collection development and management. 4th ed. London: Facet Publishing, 2018. Str. 88-97.

²⁰ Gradska knjižnica Zadar. Smjernice za nabavu knjižnične građe. Zadar, prosinac 2016. [citirano: 2020-07-10]. Dostupno na: https://www.gkzd.hr/sites/default/files/sluzbene_informacije/Smjernice_za_nabavu_knjiznicne_grade_Gradske_knjiznice_Zadar_2016.pdf

²¹ Audiovizualna građa i nasljeđe: zbornik radova / uredila Sanja Vukasović-Rogač. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 2010. Str. 36.

Jazz-glazba

- sva izdanja hrvatskih nakladnika
- strani nakladnici: izdanja temeljnih glazbenih djela, izbor kvalitetnih novih izdanja

Tradicijska glazba

- sva izdanja hrvatskih nakladnika
- izbor stranih izdanja prema kriteriju ugleda nakladnika i/ili izvođača

Popularna glazba

- prednost imaju afirmirani stilovi i djela trajnije vrijednosti, renomirani autori i izvođači značajni za razvoj popularne glazbe
- pregledna izdanja, antologije i kompilacije hitova koji obuhvaćaju značajne pjesme ili presjek višegodišnjeg rada (izdanja s naslovima *Greatest Hits*, *Best of* i sl.)
- izdanja vezana uz glazbenike i glazbena zbivanja s područja na kojem knjižnica djeluje (snimke festivala i sl.) ako zadovoljavaju kriterij kvalitete [ne nabavlja se svaki novi album autora i izvođača uvrštenih u fond, kao ni debitantski albumi]

3.2. Kriteriji za nabavu

Kriteriji odabira AV-građe za svaku ustanovu utvrđuju se zasebno i mogu se prilično razlikovati – od jednostavnih, općenitih²² do vrlo složenih i zahtjevnih kriterija koji se primjenjuju u specijalnim glazbenim knjižnicama²³.

Glazbeni odjel Gradske knjižnice, koji ima ulogu matičnog odjela za AV-odjele i zbirke u mreži KGZ-a, primjenjuje kriterije koji se temelje na onima za nabavu knjižne građe, a prilagođeni su drugom mediju.

Temeljni kriteriji odabira AV-građe određuju se prema:

- ugledu autora
- ugledu nakladnika
- kvaliteti (tehnička kvaliteta snimke)
- kvaliteti izvedbe (ugledu izvođača)
- novitetu (ako imamo određeni naslov, nabavljamo ga u drugoj/novoj izvedbi)
- primjerenosti korisnicima
- jeziku (primjenjuje se kod filmova)²⁴

²² Pierce College Library. Collection development and materials selection policy. [citirano: 2020-07-09]. Dostupno na: <https://www.pierce.ctc.edu/library-collection-development-policy>.

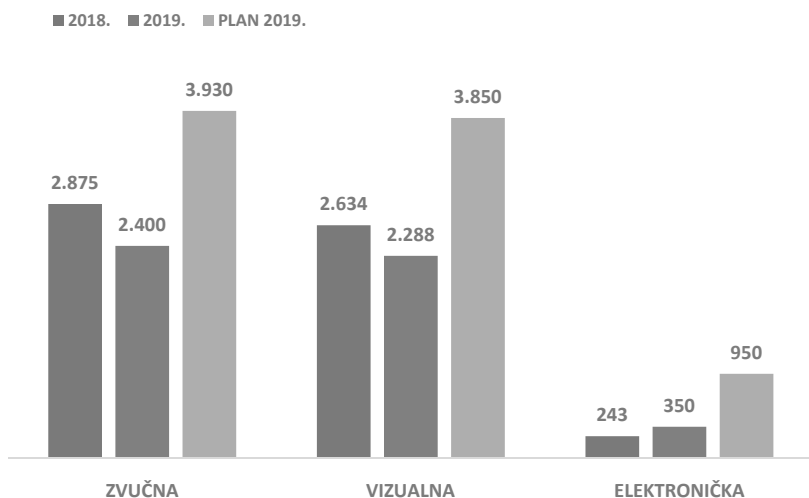
²³ Vanderbilt University: Anne Potter Wilson Music Library. Collection development policy: criteria guiding selection decisions. [citirano: 2020-07-09]. Dostupno na: https://www.library.vanderbilt.edu/music/coll_dev.php#Criteria.

²⁴ Prednost ima hrvatski, od stranih engleski, a ostali jezici prema interesu korisnika.

- zanimanju korisnika za određeno područje
- opremljenosti bibliografskim podacima
- cijeni
- izgledu.

Na temelju tih kriterija, ali uz potpuno uvažavanje posebnosti svake knjižnice, područja na kojem djeluje, kao i interesa korisnika, gradili su se fondovi AV-odjela u Knjižnicama grada Zagreba.²⁵

Godišnje analize i usporedbe statističkih podataka bilježe porast ili pad nabave te vrste građe, što ujedno omogućuje i prikladno planiranje nabave za buduća razdoblja (slika 1.)²⁶

Slika 1. Nabava audiovizualne i elektroničke građe Knjižnica grada Zagreba u 2018. i 2019. godini

Nabava je AV-građe u 2019. godini u odnosu na prethodnu 2018. u padu. Razlozi tomu već su spomenuta dostupnost *online streaming*-usluga slušanja i gledanja AV-sadržaja koje korisnici mogu uz naplatu rabiti samostalno i bez usluge

²⁵ Zanimljiv rad koji se bavi istraživanjem učestalosti uporabe zbirke i usluga odjela zvučne, audiovizualne, multimedijalne i elektroničke građe u Knjižnicama grada Zagreba objavljen je 2013. godine: Cej, V.; T. Grašić-Kvesić; T. Silić. Audiovizualna, multimedijalna i elektronička građa: istraživanje učestalosti korištenja. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 56, 4(2013), 145-168. [citirano: 2020-09-20]. Dostupno na: <https://www.hkdrustvo.hr/vjesnik-bibliotekara-hrvatske/index.php/vbh/article/view/144/139>.

²⁶ Godišnji izvještaji: Izvještaj o radu Knjižnica grada Zagreba za 2019. godinu. [citirano: 2020-07-09]. Dostupno na: https://issuu.com/knjinicegradzagreba/docs/izvje_taj_za_uv_2019.

knjižnica pa shodno tomu njihov interes za posudbu takve vrste građe u knjižnicama pada. Osim toga posljednjih je godina smanjena mogućnost nabave zbog slabije zastupljenosti tih medija na tržištu. Klasičnu glazbu na CD-u sve je teže nabaviti jer je većina dobavljača obustavila poslovanje. Isti je problem s nabavom DVD-a i *Blu-ray Disca*. Izdavačka kuća Menart (<https://www.menart.hr/>) ostala je jedini nakladnik novih naslova za igrane filmove u Hrvatskoj. Od prije nekoliko godina u padu je i njihova ponuda, odnosno nema novih naslova.

Porast nabave u knjižnicama bilježi elektronička građa. Tri su razloga: prvi je taj što je ponuda računalnih igara (npr. za računalne konzole *Nintendo Wii*, *Nintendo Switch*, *Microsoft X-Box 360*, *Microsoft X-Box One*, *Sony PlayStation 1*, *2*, *3*, *4* pa *Sony PlayStation VR (Virtual Reality)*) vrlo bogata i dobro zastupljena u Hrvatskoj²⁷, drugi je razlog što su cijene računalnih igara vrlo visoke pa se sredstva za nabavu preusmjeravaju na taj dio fonda, a treći je velik interes korisnika (uglavnom djece i mladih) za tom vrstom građe.

4. Izgradnja AV-odjela i zbirke u Knjižnicama grada Zagreba²⁸

KGZ kao najveća mreža narodnih knjižnica u Hrvatskoj, koja u svojem sastavu ima 42 narodne knjižnice²⁹, sustavno popunjava postojeće fondove audiovizualnom (i elektroničkom) građom te stvara nove zbirke i odjele.

Većina zbirke u početku sadrži AV-građu, a kasnije, s razvojem novih tehnologija, nabavlja se elektronička i multimedijaska građa i time širi funkcija odjela. Takvi odjeli i zbirke u Knjižnicama grada Zagreba nose različite nazive: neki u nazivu imaju samo AV-građu, neki dodaju oznaku za elektroničku, a neki za multimedijску građu.

Kronološkim redom audiovizualni odjeli i zbirke Knjižnica grada Zagreba otvarali su se:³⁰

1962. Gradska knjižnica, Glazbeni odjel

1984. Gradska knjižnica, Medioteka

1986. Gradska knjižnica Ante Kovačića, Zaprešić, AVE-odjel

²⁷ Dobavljači: Sancta Domenica. [citirano: 2020-10-15]. Dostupno na: <https://www.sancta-domenica.hr/> i Svijet medija [citirano: 2020-10-15]. Dostupno na: <https://www.svijet-medija.hr/>

²⁸ Podaci o zbirkama iz *Izveštaja o radu Knjižnica grada Zagreba za razdoblje od 1. siječnja do 31. prosinca 2019.* [citirano 2020-07-09]. Dostupno na: https://issuu.com/knjiznicegradzagreba/docs/izvje_taj_za_uv_2019. te iz izvještaja o radu navedenih knjižnica [interni dokumenti KGZ-a].

²⁹ Knjižnice grada Zagreba. Knjižnice. [citirano: 2020-07-08]. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/45>.

³⁰ Audiovizualna građa i nasljeđe: zbornik radova / uredila Sanja Vukasović-Rogač. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 2010. Str. 34 (za zbirke i odjele do 2007.). Podaci od 2008. preuzeti iz *Popisa AV-odjela i zbirke u Knjižnicama grada Zagreba* [interni dokument Glazbenog odjela Gradske knjižnice].

- 1991. Knjižnica Ivane Brlić Mažuranić, AV-odjel
- 2000. Knjižnica Augusta Cesarca, Ravnice, Multimedijски centar
- 2001. Knjižnica Medveščak, AV-zbirke
- 2003. Knjižnica Tina Ujevića, AV-odjel
- 2003. Knjižnica Silvija Strahimira Kranjčevića, AV-odjel
- 2005. Knjižnica Dugave, AV-odjel
- 2005. Knjižnica Sesvete, AV zbirka
- 2006. Gradska knjižnica, AVE-zbirka (Informativno-posudbeni odjel)
- 2006. Knjižnica Dubrava, Glazbeni odjel
- 2007. Knjižnica Bogdana Ogrizovića, Jazzoteka (Američki kutak)
- 2007. Knjižnica Marina Držića, AV-zbirka
- 2009. Knjižnica Augusta Cesarca, Šubićeva, Odjel audiovizualne građe
- 2010. Knjižnica Vrapče, AV-odjel
- 2010. Knjižnica Gajnice, Zbirka AV-građe
- 2012. Knjižnica Špansko-sjever, AV-odjel
- 2012. Knjižnica Jelkovec, AV-odjel
- 2017. Bibliobusna služba, AVE-zbirka

Gradska knjižnica 1962. godine, prva među hrvatskim narodnim knjižnicama, osnovala je zbirku s neknjižnom³¹ ili, kako se još tada nazivala, nekonvencionalnom³² građom.

Tadašnja Diskoteka, prva u hrvatskim narodnim knjižnicama u kojoj su se mogle posuđivati gramofonske ploče i note, uz promjenu naziva u Glazbeni odjel neprekidno do danas obavlja svoju djelatnost.

Sadrži bogate zbirke CD-a, DVD-a, gramofonskih ploča, audiokazeta i videokazeta, notne građe te stručne časopise i literaturu iz svih područja glazbe koja pokriva najrazličitije glazbene žanrove - klasičnu glazbu, *jazz* i *blues*, etnoglazbu, šansone, popularnu i *rock*-glazbu.

Prema sadašnjoj veličini fonda od gotovo 50 000 jedinica i načinu rada koji obuhvaća sve segmente knjižničnog poslovanja mogao bi se nazvati glazbenom knjižnicom.

U Dječjem odjelu Gradske knjižnice 1984. godine rađa se ideja o stvaranju Multimedijskog centra, danas Mediateke. Njezin fond od 9250 jedinica AVE-građe čine zvučna, audiovizualna i elektronička građa na različitim medijima: zvuč-

³¹ Vidi: ISBD(NBM): međunarodni standardni bibliografski opis neknjižne građe = International standard bibliographic description for non-book material / [prevela, hrvatske primjere odabrala i izradila Vera Bonifačić; stručna redakcija Eva Verona]. Zagreb: Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1981. Str. 7-8.

³² Vidi: Juričić, V.; S. Vukasović-Rogač. Nav. dj., str. 23-28.

na građa (audiokazete, CD), videomediji (*Blu-ray Disc*, DVD, VHS) te računalni mediji (CD-ROM, DVD-ROM, igre za Sony PlayStation). Sav fond namijenjen je posudbi, osim računalnih igara stranih nakladnika.

Na temelju ustroja matičnih knjižnica u Republici Hrvatskoj Matična i razvojna služba KGZ-a obavlja temeljne i razvojne poslove matične djelatnosti za narodne i školske knjižnice u Gradu Zagrebu i u Zagrebačkoj županiji.³³

U skladu s tim Glazbeni odjel i Medioteka Gradske knjižnice zaduženi su za matične poslove vezane uz elektroničku i multimedijску građu te zajednički sustavno djeluju u cilju proširenja zbirke, koordinaciji među njima te u cilju usavršavanja njihovih djelatnika.

Godine 1986. nastaje zbirka zvučne i audiovizualne građe Gradske knjižnice Ante Kovačića u Zaprešiću koja 1998. prerasta u zaseban AVE-odjel koji danas broji 10 237 jedinica glazbene, filmske i elektroničke građe.

Knjižnica Ivane Brlić Mažuranić, ogranak Knjižnice S. S. Kranjčevića, odmah po otvorenju 1991. započinje sa stvaranjem AV-zbirke. Zbog reorganizacije 2006. fond od 1400 jedinica AV-građe priključen je AV-odjelu matične knjižnice.

Knjižnica Augusta Cesarca na Ravnicama osniva 2000. godine Multimedijски centar. AV-građa rabila se u prostoru Centra do 2009. godine. Tada fond od 6000 jedinica postaje inicijalni fond AV-odjela nove, središnje Knjižnice Augusta Cesarca u Šubićevoj ulici.³⁴

Knjižnica Medveščak od 2001. godine nabavlja AV-građu koja se danas nalazi na tri lokacije: u Knjižnici Medveščak, Odjelu za mladež *Idi pa vidi* i Dječjoj knjižnici *M2*, s ukupno 703 jedinice AV-građe.

Knjižnica Tina Ujevića na Trešnjevci svoj je AV-odjel otvorila 2003. godine. U fondu u kojem se nalaze sve vrste glazbe od osnutka se osobita pažnja posvećuje izgradnji fonda iz područja *jazz*-glazbe. Ukupni fond danas broji 4694 jedinice.

Knjižnica S. S. Kranjčevića danas posjeduje 4523 AVE-jedinica, a uz sveobuhvatni fond s velikom pažnjom gradi etnozbirku – zbirku tradicijske i *world* glazbe.³⁵

³³ *Pravilnik o matičnoj djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj* o ulozi matične djelatnosti: „(...) savjetuje knjižnice i predlaže rješenja o stručnom radu, stručnom uređenju i jedinstvenom poslovanju radi dostizanja propisanih standarda; potiče knjižnice na sustavnu izgradnju ukupnih zbirke, posebice zbirke na drugim medijima; koordinira rad knjižnica na području svoje matičnosti te potiče suradnju među knjižnicama; potiče stručno usavršavanje knjižničnog osoblja na području svoje matičnosti; pomaže knjižnicama pri uvođenju novih načina rada, novih oblika poslovanja, novih tehnologija, upućuje djelatnike u nove i složenije poslove.“ (vidi: Pravilnik o matičnoj djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj. // Narodne novine 43, 714(2001). [citirano 2020-08-21]. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2001_05_43_715.html).

³⁴ Nova središnja Knjižnica Augusta Cesarca nalazi se u Šubićevoj ulici 40/2 u Zagrebu. U fondu Knjižnice Augusta Cesarca na Ravnicama (Radauševe 7) postoji 286 jedinica AV-građe.

³⁵ AV-građa za zbirku etnoglazbe i *world* glazbe obogaćuje se i kroz projekt *Kulturna i prirodna baština Hrvatske* koji knjižnica provodi već trinaest godina.

Audiovizualni odjel Knjižnice Dugave osnovan je nakon preuređenja i proširenja knjižnice 2005. godine. Do kraja 2019. prikupila je 6595 pažljivo odabranih naslova *jazz*-, *country*-, *blues*-, *pop*-, *rock*-glazbe i etnoglazbe, kao i bogatu filmsku zbirku.

Iste godine AVE-građu počinje nabavljati i knjižnica Sesvete. Posjeduje 1484 jedinice.

2006. Knjižnica Dubrava osniva svoj respektabilni Glazbeni odjel, danas jedan od najvećih te vrste u KGZ-u, s 10 564 jedinice AV-građe.

Iste godine Gradska knjižnica u Informativno-posudbenom odjelu pokreće zbirku AVE- građe. Od 2019. smještena je u novouređenom prostoru i dosegla je broj od 7039 jedinica.

Knjižnica i čitaonica Bogdana Ogrizovića od 2006. u Američkom kutku prikuplja AV-građu vezanu uz američku kulturu. Posjeduje 2738 jedinica.

Od 2007. Knjižnica Marina Držića prikuplja građu (1647 AVE-jedinica) koja je smještena u njezinim ograncima: Dječjoj knjižnici Marina Držića, Knjižnici Ivana Gorana Kovačića i Knjižnici Savica.

Knjižnica Augusta Cesarca u Šubićevoj ulici otvorena 2010. godine u svom Odjelu audiovizualne građe danas ima 8418 jedinica.³⁶

Područna Knjižnica Vladimira Nazora posjeduje 5654 jedinice AV-građe koju čine fondovi Knjižnice Vrapče, Knjižnice Gajnice i Knjižnice Špansko-sjever.

Knjižnica Jelkovec, s 2006 jedinica AV-građe, jedina je smještena u namjenski građenom prostoru. Istovremeno s otvaranjem same knjižnice 2012. godine otvoren je i AV-odjel.

Najmlađa zbirka i najmanja od 479 jedinica AVE-građe smještena je i dostupna od 2017. godine u Bibliobusu koji pokriva područje Grada Zagreba i Zagrebačke županije sa 78 bibliobusnih stajališta.³⁷

Ukupni fond AVE-građe u Knjižnicama grada Zagreba do kraja 2019. godine broji 107 296 jedinica (100 894 AV-jedinice i 6402 elektroničke).

4.1. Koordinacija AV-odjela u Knjižnicama grada Zagreba

Koordinacija u knjižnici može obuhvaćati različite oblike djelovanja i vrlo je korisna za rast i razvoj knjižničnih sadržaja i aktivnosti. Još davne 1886. Melvil Dewey ukazao je na ogromnu potrebu knjižnične koordinacije (suradnje) kao jednog od vodećih interesa knjižnice. Osim razmjene iskustava i rješavanja zajednič-

³⁶ Ta je knjižnica opremljena najsuvremenijim RFID-sustavom za posudbu i zaštitu koji omogućuje samozaduživanje svih vrsta građe. Korisnicima daje mogućnost brze posudbe AV-građe jer se više jedinica zadužuje istovremeno.

³⁷ Knjižnice grada Zagreba. Bibliobusna služba. [citirano: 2020-10-15]. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/bibliobusna-sluzba/o-nama-246/osnovni-podaci-37829/37829>

kih problema, ona podrazumijeva i podjelu odgovornosti među knjižnicama u koordinaciji (npr. za razvoj zbirke, upravljanje rastom i održavanjem zbirke, poticanje boljih uvjeta za dobivanje financijskih sredstava, proces pribavljanja knjižnične građe). Sredinom 1980-ih krovni pojam bio je dijeljenje resursa i široko se primjenjivao na kooperativnu katalogizaciju, zajedničke skladišne prostore, zajedničke aktivnosti očuvanja, međuknjižničnu posudbu i koordinirani ili kooperativni razvoj zbirke³⁸.

Knjižnice grada Zagreba jedinstvena su institucija, ali s različitim lokalnim potrebama. Odluke o nabavi temelje se na javnim potrebama koje se mogu razlikovati od knjižnice do knjižnice.

Iz potrebe za boljom usklađenosti nabave i kvalitetnijom obradom AV-građe 1. travnja 2003. održan je prvi sastanak Koordinirane nabave i obrade AV-građe u Gradskoj knjižnici na Starčevićevu trgu 6 u Zagrebu. Zajedničkim sastancima, međusobnom razmjenom preporuka novih naslova postiže se veća povezanost i usklađenost u odabiru naslova.

Zbog podudarnosti u nabavi i obradi AV-građe s elektroničkom građom, 2014. godine s voditeljicom Mediateke dogovoreno je da se sastanci objedine te od tada obuhvaćaju i tu vrstu građe.

Zbog brzog razvoja novih tehnologija nužnost je da knjižničari koji rade s AV-građom i elektroničkom (multimedijskom) građom slijede taj razvoj te stečeno znanje primjenjuju u svojim zbirkama. Tako je jedna od ključnih tema pojavom novog medija na tržištu (primjerice *Blu-ray Disca*), pitanje nabave i uvođenja tog medija u fondove AV-zbirke.

Poštujući posebnosti svake knjižnice i područja na kojem djeluje, djelatnici koji vode AVE-odjele i zbirke u mreži KGZ-a nabavu građe prilagođuju vlastitim zadaćama, postojećim fondovima i potrebama svojih korisnika te na temelju toga odlučuju o uvršavanju novog medija u fond, odabiru naslova i broju primjeraka.

Kroz zajednički rad, razmjenjujući podatke, opća i specifična znanja, iskustva i ideje, djelatnici razvijaju kompetencije koje proizlaze i iz formalnog obrazovanja i iskustva.

Za svaku radnu organizaciju neophodno je neprekidno ulaganje u osposobljavanje kompetentnih djelatnika koji se mogu nositi s najrazličitijim zahtjevima i pitanjima. Koordinacija je važan put za razvoj potrebnih kompetencija pomoću kojih se mogu graditi fondovi za knjižnicu sada, ali i u budućnosti. U uvjetima u kojima je gotovo jedina konstanta promjena mijenja se i uloga knjižničara, koji su dužni pratiti razvoj tehnologija, brzo ih usvajati te jednako tako obrazovati korisnike da se mogu snaći u digitalnom svijetu.

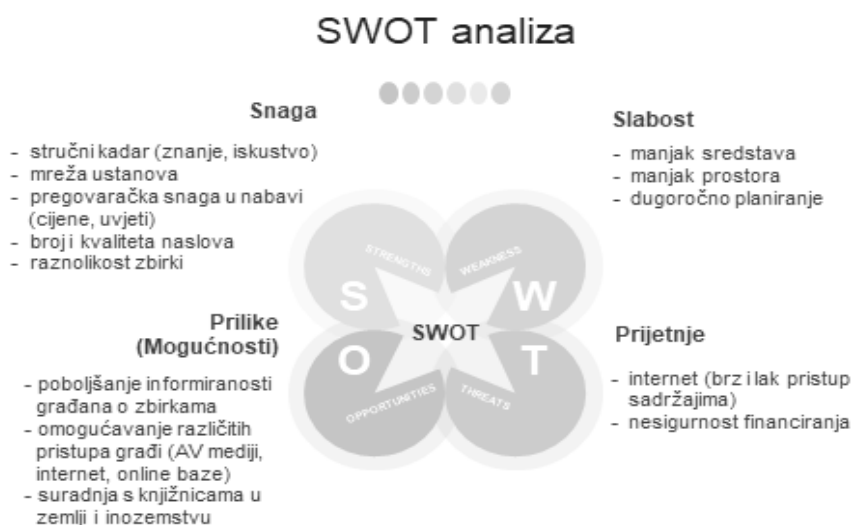
³⁸ Usp. Johnson, P. Nav. dj., str. 323-325.

Termini i teme (dnevni red) sastanaka objavljuju se na mrežnoj stranici Knjižnica grada Zagreba. Tu se nalaze i drugi korisni podaci, primjerice popis knjižnica i djelatnika koji su uključeni u koordinaciju.³⁹

Sastanci AVE-nabave i obrade Knjižnica grada Zagreba održavaju se ciklički, četiri puta godišnje.

4.2. SWOT analiza AV-odjela i zbirke u Knjižnicama grada Zagreba

Pomoću SWOT-analize⁴⁰ preispituje se u čemu je snaga AV-odjela/zbirke u mreži KGZ-a, koje su mogućnosti i prednosti za njihov daljnji razvoj, ali i koje su im slabosti i prijetnje (slika 2.).

Slika 2. SWOT-analiza

Kroz znanje i dugogodišnje iskustvo djelatnika AV-odjela i zbirke oblikovao se stručni kadar koji raste i razvija se u mreži Knjižnica grada Zagreba. Cijene i uvjeti nabave građe isti su za sve zbirke. Velik broj zbirke rezultira i velikim brojem kvalitetnih naslova, a svaka je zbirka posebna i sadržajno raznolika. To osnažuje.

³⁹ Knjižnice grada Zagreba. Koordinirana nabava AV-građe. [citirano: 2020-03-04]. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/za-knjiznicare/koordinirana-nabava/2023#nabavaavgradje>.

⁴⁰ SWOT-analiza predstavlja analitičku metodu koja pomaže u kreiranju strateškog plana neke institucije ili radnog tijela: **S** - *Strengths* - **snaga**, **W** - *Weaknesses* – **slabosti**, **O** - *Opportunities* – **prilike**, **T** - *Threats* – **prijetnje**. Provedena je 2019. godine na temelju dosadašnje prakse u radu AV-zbirke/odjela KGZ-a te predstavljena na Stručnom skupu HKD-a *Izgradnja, upravljanje i evaluacija zbirke*, NSK, 12.4. 2019.

Na slabosti, kao što su manjak sredstava i prostora, nažalost, nije moguće utjecati. No svakako postoje druge mogućnosti za napredak u smislu poboljšanja informiranosti korisnika o AV-zbirkama, dostupnosti i načinu pristupa građi (putem medija, interneta, *online* baza), suradnje s drugim knjižnicama u zemlji i inozemstvu. Uz sve to ne treba zanemariti prijetnje koje nas okružuju, poput nemogućnosti utjecaja na društveno i gospodarsko stanje u državi, ali i sve bržeg i lakšeg pristupa sadržaju putem interneta.

U nastojanju proširenja usluga i sadržaja koje nude korisnicima, Knjižnice grada Zagreba od 2015. do 2019. godine bile su pretplaćene na *online* bazu *Naxos Music Library*, najopsežniju *online* zbirku snimki klasične glazbe, koja je bila dostupna za slušanje u pet knjižnica: Gradska knjižnica, Knjižnica Augusta Cesarca, Šubićeva, Knjižnica Jelkovec, Knjižnica S. S. Kranjčevića i Knjižnica Dugave. Uz osnovnu pretplatu na *Naxos Music Library* s klasičnom glazbom, 2017. ponuda je proširena i na *Naxos Music Library Jazz* i *Naxos Music Library World*, a zatim je omogućeno slušanje tih *online* baza u svim knjižnicama mreže.

Koliko je velika važnost knjižnica u očuvanju audiovizualnog nasljeđa, toliko je i velika važnost audiovizualne građe za knjižnice.

5. Zaključak

Uspješna koordinacija poslovanja, cjeloviti pristup u kojem svi sudionici pridonose zajedničkom radu i napretku, donosi i posljedično stvara kvalitetan i sveobuhvatan fond

AV-građe koja je komplementarna pisanoj riječi.

Zadatak knjižničara briga je o budućnosti knjižnica koje oduvijek imaju važnu ulogu u životu ljudi s težnjom k stvaranju kreativnog foruma za stimulativni i konstruktivni dijalog.

U današnjoj eri interneta i multimedijskog računalstva u svakodnevni život ljudi ušle su nove vrste aplikacija. Digitalne knjižnice, multimedijски sustavi i elektroničke trgovine stvaraju ogromne mogućnosti za novo istraživanje informacija i njihovu uporabu u praksi.

Sve veća računalna pismenost korisnika, uporaba novih tehnologija poput pametnih telefona, tableta, prijenosnih uređaja, dostupnost novih *streaming*-usluga slušanja i gledanja AV-sadržaja upućuju na činjenicu da knjižnica više nije samo mjesto susreta s fizičkim medijima na policama.

Kako mnogim dijelovima društva, tako i knjižnicama, tehnološke promjene nameću nove strategije i ciljeve, a one moraju i dalje biti otvorene za nova znanja i digitalnu budućnost.

LITERATURA

- Audiovizualna građa i nasljeđe: zbornik radova / uredila Sanja Vukasović-Rogač. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 2010.
- Burgett, J. Collaborative collection development: a practical guide for your library. Chicago: American Library Association, 2004.
- Cej, V.; T. Grašić-Kvesić; T. Silić. Audiovizualna, multimedijalna i elektronička građa: istraživanje učestalosti korištenja. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 56, 4(2013), 145-168. [citirano: 2020-09-20]. Dostupno na: <https://www.hkdrustvo.hr/vjesnik-bibliotekara-hrvatske/index.php/vbh/article/view/144/139>.
- Chapman, L. Managing acquisitions in library and information services. London: Facet Publishing, 2008.
- Clayton, P. ; G. E. Gorman. Managing information resources in libraries: collection management in theory and practice. London: Library Association Publishing, 2001.
- Cullingford, A. The special collections handbook. 2nd ed. London: Facet Publishing, 2016.
- Godišnji izvještaji: izvještaj o radu Knjižnica grada Zagreba za 2019. godinu. [citirano: 2020-07-09]. Dostupno na: https://issuu.com/knjinicegradazagreba/docs/izvje_taj_za_uv_2019.
- Gradska knjižnica Zadar. Smjernice za nabavu knjižnične građe. Zadar, prosinac 2016. [citirano: 2020-07-10]. Dostupno na: https://www.gkzd.hr/sites/default/files/sluzbene_informacije/Smjernice_za_nabavu_knjiznicne_grade_Gradske_knjiznice_Zadar_2016.pdf.
- Guidelines for audiovisual and multimedia collection management in libraries: draft / revised by Sonia Gherdevich with contributions from the Audiovisual and Multimedia Section Standing Committee [citirano: 2020-07-08]. Dostupno na: https://www.ifla.org/files/assets/avms/publications/ifla_avms_guidelines_revision_final_draft_april_2017_for_publication_00000002.pdf.
- ISBD(NBM): međunarodni standardni bibliografski opis neknjižne građe = International standard bibliographic description for non-book material / [prevela, hrvatske primjere odabrala i izradila Vera Bonifačić; stručna redakcija Eva Verona]. Zagreb: Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1981.
- Izvještaj o radu Knjižnica grada Zagreba za razdoblje od 1. siječnja do 31. prosinca 2019. [citirano 2020-07-09]. Dostupno na: https://issuu.com/knjinicegradazagreba/docs/izvje_taj_za_uv_2019.
- Johnson, P. Fundamentals of collection development and management. 4th ed. London: Facet Publishing, 2018.
- Juričić, V.; S. Vukasović-Rogač. Glazbene zbirke u narodnim knjižnicama. Rijeka: Naklada Benja, 1998.

Knjižnice grada Zagreba. Knjižnice. [citirano: 2020-07-08]. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/45>.

Knjižnice grada Zagreba. Koordinirana nabava AV-građe. [citirano: 2020-03-04]. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/za-knjiznicare/koordinirana-nabava/2023#naba-vaavgradje>.

Nekonvencionalna građa u bibliotekama. Zagreb: Kulturno-prosvjetni sabor Hrvatske, 1991.

Pierce College Library. Collection development and materials selection policy. [citirano: 2020-07-09]. Dostupno na: <https://www.pierce.ctc.edu/library-collection-development-policy>.

Pravilnik o matičnoj djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj. // Narodne novine 43, 714(2001). [citirano 2020-08-21]. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2001_05_43_715.html

Smjernice za audiovizualnu i multimedijску građu u knjižnicama i drugim ustanovama / Bruce Royan, Monika Cremer i drugi za IFLA-inu Sekciju za audiovizualnu i multimedijalnu građu. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2005.

Vanderbilt University: Anne Potter Wilson Music Library. Collection development policy: criteria guiding selection decisions. [citirano: 2020-07-09]. Dostupno na: https://www.library.vanderbilt.edu/music/coll_dev.php#Criteria.

Vukasović-Rogač, S. Ugovori s nakladnicima i raspačavateljima audiovizualne i multimedijске građe u knjižnicama. // Slobodan pristup informacijama: 7. i 8. okrugli stol: zbornik radova / [urednica [7. okruglog stola] Aleksandra Horvat, [8. okruglog stola] Loris Bučević Sanvincenti. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009. Str. 66-73.

Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima: pročišćeni tekst zakona: NN 167/03, 79/07, 80/11, 125/11, 141/13, 127/14, 62/17, 96/18. // Zakon.hr: pročišćeni tekstovi zakona. [citirano: 2020-09-21]. Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/106/Zakon-o-autorskom-pravu-i-srodnim-pravima>